

ЗА НЯКОИ ПЕРИОДИЧНИ ИЗДАНИЯ НА РОМИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Разглеждайки ромските периодични издания, аз бях изправен пред две естествено сложили се възможности или пред два очевидни пътя, подобно на герой от приказките. Обикновено впоследствие винаги се оказва, че е съществувал и трети път, „невидимият за очите“ път на херменевтическата реконструкция, код за която притежава единствено вътрешният за системата индивид. Първата възможност беше да изброя имена на вестници, списания и всеотдайни хора, да категоризирам труда им, а втората - да отбележа онези характерни особености, които кореспондират от една страна с характера на ромите - такъв, какъвто го познаваме от собствения си фолклор, и от личен опит, а от друга - с определени тенденции в развитието на българската литература и с битуващи представи за природата на художественото. Избрах втората възможност, тъй като смятам, че изданията, за които ще става дума, са много близки (при това парадоксално близки) до проблемите на актуалното литературно-историческо говорене, а именно близки до популярния в момента феминизъм и до представата за твореца като романтическо наслагване. Изкуствено привнесената артистичност на моето изложение няма за цел отбягването на откровения въпрос за естетическите качества на ромските периодични издания, нито пък оправдаването на липсата на изчерпаемост. Артистичността тук присъства като емблема, която въпросните издания непрекъснато експлоатират по различен начин.

Фолклорният модел, който е особено чувствителен към актуалната в момента тема за „другия“, определя специфичното място на рома (или на циганина, според остарялата фармакопейна номенклатура) по следния начин: ромът е човек, който е поставен в иначе привилегированата позиция да избира, но по правило избира неизгодното, „неконвертируемото“, неспособното да участва в адекватна размяна. Това се отнася както към специфичните йерархични размени в социалното пространство, така и към размените на материалното, като в същото време ядрото на етническия му централизъм се проектира не в споменатата неспособност, а в това, че ромът неочаквано е изключително доволен от своя крайно неудачен избор, при това със своето наивно сърце той искрено съжалява останалите, които са останали излъгани. Оттук следва пренебрегването на света на материалното и